

Tóth Dóra (ELTE): Holland interperszonális pragmatikai jelölők

Az interperszonális pragmatikai jelölők (=PJ) meghatározó szerepet játszanak a szóbeli kommunikációban. Funkciójuk, hogy a szóbeli kommunikációt gördülékenyebbé tegyék, illetve hogy meghatározzák a beszélőpartnerek egymáshoz való viszonyát.

A tanulmány célja azoknak a holland deverbális interperszonális pragmatikai jelölőknek vizsgálata, amelyek felszólító módú eredetükből fakadóan hallgató-orientáltak. Ilyen a **hoor**: eredeti igei jelentése 'hall(gat)', funkciója PJ-ként a figyelmeztetés, sürgetés és az egyoldalú nyomatékosítás; **kijk**: eredeti igei jelentése 'néz, figyel', funkciója PJ-ként a hallgató figyelmének felkeltése; **kom**: eredeti igei jelentése 'jön, érkezik', funkciója PJ-ként a sürgetés; **luister**: eredeti igei jelentése 'hallgat, figyel', funkciója PJ-ként a hallgató figyelmének felkeltése; **weet je**: eredeti igei jelentése 'tudod', PJ-ként kapcsolat-, és figyelemfenntartó funkciója van; és **zeg**: eredeti igei jelentése 'mond', funkciója PJ-ként nyomatékosítás, figyelemfelkeltés, szóátadás.

Mivel még nem készült átfogó, kvantitatív tanulmány a holland deverbális interperszonális PJ-k használatáról, kutatásom fő célkitűzése, hogy meghatározzam a *hoor*, *kijk*, *kom*, *luister*, *weet je* és *zeg* PJ-k nyelvtani különbségeit a Hollandiában és Belgiumban beszélt standard holland nyelvváltozatok között. Korpuszként a *Corpus Gesproken Nederlands* ('Holland Beszéltnyelvi Korpusz') szolgált, amelyben informális spontán beszélgetéseket vizsgáltam. Az alkorpuszban összesen 7384 találatot rögzítettem a *hoor*, *kijk*, *kom*, *luister*, *weet je/ge* és *zeg* kulcsszavakkal, amelyből 2769 bizonyult PJ-nek a szintaktikai jellemzői alapján.

Kutatásom eredményei megmutatják, hogy a hollandiai és belgiumi holland nyelvváltozat között határozott különbségek állnak fenn a deverbális interperszonális PJ-k grammatikalizációjában és funkciójában.

Habár a *hoor* használatában nincs különbség a két nyelvváltozat között, a *kijk*, *kom*, *luister*, *weet je/ge* és *zeg* esetében világosan megmutatkozik az eltérés. A *weet je/ge* esetében a PJ és annak nem-PJ-i ekvivalensének megjelenési aránya alapján arra lehet következtetni, hogy a belgiumi hollandban a *weet je/ge* kevésbé grammatikalizálódott, mint a hollandiai hollandban. A *kom* esetében az ellenkezőjét tapasztalhatjuk: a hollandiai holland nyelvváltozatban számottevően alacsonyabb a PJ-k aránya a belgiumi arányszámokhoz képest.

A *kijk*, *luister* és *zeg* más-más funkciókat tölthetnek be a két nyelvváltozatban. A belga hollandban a *zeg*-et két olyan szerepben is használják, amely a hollandiai hollandra nem jellemző: a belga alkorpuszban a *zeg* gyakran áll önmagában, funkciója ilyenkor a beszélő meglepetésének kifejezése. Emellett a belgák gyakrabban használják a *zeg* PJ-t kérdések elején, amellyel a beszélő az általa bevezetett kérdésre tudja felhívni a hallgató figyelmét (Kirsner & van Heuven, 1999, p. 180). Továbbá a *kijk* és a *luister* a belgiumi holland nyelvváltozatban gyakrabban vezet be az idéző egyenes beszédet (*kijk*: 58,04%; *luister*: 100%-a a talált PJ-knek), mint a hollandiai holland nyelvváltozatban (*kijk*: 1,99%; *luister*: 28,57%-a a talált PJ-knek).

Irodalom:

Kirsner, R. S., & van Heuven, V. J. (1999). How Dutch Final Particles Constrain the Construal of Utterances: Experiment and etymology. In K. Van Hoek, A. A. Kibrik, & L. Noordman (Eds.), *Current Issues in Linguistic Theory* (Vol. 176, p. 165). John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/cilt.176.13kir>